אי לר"י. כלומר אי כר"י סבירא ליה דאמר לקמן [מה:] תם לא סגי ליה בשמירה פחותה כגון דעבד ליה שמירה פחותה: **אי לר"א בן יעקב.** דאמר תם סגי ליה בשמירה פחותה כגון דלא עבד ליה שמירה כלל. ואילטריך לר' יעקב לאשמועינן דמעמידין אפוטרופוס לתם ולהכי תנא ח"נ ולא תנא רבי יעקב מחייב שמתא דלא תימא במועד קמיירי וכולה נזקא קאמר אבל בתם אפילו פלגא נזקא נמי לא דאין מעמידין: **א"ל חדא דאית ביה פרתי טעמא.** הואיל וס"ל לרבא דלא פליגי ר' יעקב ור"י בכולהו סבירא ליה הכי ולהכי אוקמה רבא במועד ובשמירה פחותה דשמעת מינה דאית ליה לר' יעקב כרבי יהודה דסגי ליה לגד מועדות בשמירה פחותה ולד תמות במקומה עומדת ולדידיה לא סגי ליה בשמירה פחותה ותשמע נמי דמעמידין אפוטרופוס לתם לגבות מגופו: **רשות משנה איכא ביניייהו.** בין רבי יעקב לר"י: **הרי הוא בחזקתו.** שהועד בבית אפוטרופוס ומשלמים בעליס נ"ש החצי מגופו וחצי מעלייה בכל תמיס שהועדו: **משלמין מן העלייה.** נזק: **ואין משלמין כופר.** היכא דהמית את האדם: **כדניזק שיימינן.** בגופו של מת ובהכי מכפר מזיק: **נאמרה שיתה למעלה.** לענין דמי ולדות כאשר ישית עליו בעל האשה [שמות כא]: **ונאמרה שיתה למטה.** במועד שהמית אם כופר יושת עליו [שם]: **כילד משלמין כופר.** דבשלמא מזקין הא פלגא משלם והא פלגא משלם דאחזיקא דניזק קפיד רחמנא והא מטי ליה נזק שלם אבל כופרא כפרה דמזיק הוא ותרוייהו כפרה בעו ובחצי כופר לא מיכפר: **ממשכנין אותו.** גזבר הקדש דכיון דלאו לכפרה אתי משהי ליה: **חייבי חטאות אין ממשכנין אותן.** דכיון (ו) לכפוריה חטאיה קבעי לה לא משהי ליה: **אספגר בקמייתא.** הוסגרתי ונאלמתי בראשונה: **ונמנא מועד.** והזיק בבית שואל: **בעליס משלמין ח"נ ושואל חצי נזק.** דנטירותא דתם מיהא (ב) מקבל עליה ובעליס הואיל ולא הודיעוהו משלמין החצי: **הועד בבית שואל.** שהזיק בתוך ימי שאילתו ג' פעמים: **והחזירו לבעליס.** ואח"כ הזיק בעליס משלמין חצי נזק. לקמן [ע"ב] מפרש טעמא דקסבר רשות משנה ופרכינן ריש"א לפיפא: **אריא לא שאילי.** נטירותא דאריא לא קבילת עלי דאי תם הוה לא הוה נגח: **שהכיר בו שהוא נגחן.** אבל לא ידע שנגח ג' נגיחות הלכך נטירותא [דתם] נגח קביל עליה והוה ליי לנטורי: **מגופו.** ולא (ג) משלי: הוה

שור של ב' שותפין. בשני שוורים של שניס לא מצי למיבעי דלר"י בן בתירא דאמר (סנהדרין דף עמ.) בהכוהו עשרה בני אדם בזה אחר זה האחרון חייב ה"נ האחרון חייב ואי בבת אחת כולן פטורין ממיתה דכמיתת בעליס כך מיתת השור וכיון דפטורין ממיתה פטורין מכופר למ"ד לקמן אין השור בסקילה אין הבעליס משלמין כופר: **כופר אחד אמר רחמנא ולא ב'.** ואע"ג דלגבי חטאת אמר בפ' המלניע (שבת דף נב: ושם) גבי המוציא כסר לרה"ר והוציאו שניס חייבין ומסתמא כל חד וחד חייב חטאת התם כיון דכל חד מיחייב אזדוהו כרת מיחייב נמי אשגגתו חטאת ועוד חטאת דלגבוה אין להקפיד אי מצילין שתי חטאות אבל כופר דלחבירו למה ירויח זה במה שהשור לשניס: **כופר** שלם **אמר רחמנא ולא חצי כופר.** דוקא לענין כופר דכפרה היא דמסתמא כפרה שלימה צריכא (ד) אבל לענין המשלומין אמר לקמן במרובה (דף עא.): ה' בקר ואפילו ה' חלבי בקר ושה אפילו מקלת שה דפ' אותו ואת בנו (חולין דף עו.) ודמו [אפילו] מקלת דמו דכיסוי הדם (שם דף פא.) וחצי מתנות דהזרוע (שם דף קנב.) ובכור ואפילו מקלת בכור דרש בכורות (דף ג. ושם) לא שייך לאתויי הכא והיא (ה) דחומש ולא חצי חומש דפ' יש בכור (שם דף מח.) שייך טפי והא דמשלם תם חצי כופר לר' יוסי הגלילי היינו כופר שלם דידיה וכן המית מי שחציו עבד וחציו בן חורין דהשולח (גיטין דף מב.) דמשלם חצי כופר ליורשיס היינו כופר שלם דידיה (ו): **חייבי כופר מאי.** ביורשי הניזק עצמו מבעיא ליה אם יכולין למשכנו: **ולימא** ליה **אי** תם הוה משתלם מגופו. הך פרכא ליתא ליה לר"י דאמר לד תמות במקומה עומדת וכן ההיא פירכא דהוה מערקנא ליה לגחמא אבל ההיא פירכא דמודינא ומפטרי אתיא אף אליבא דר"י (ז) דכיון דאיעבד לאו קנסא הוא: **לאו** תורא בעית לשלומי. ואי"ת אי הוה תם לא הוה משתלם אלא כמו שהשור שוה והשתא משלם כל חצי נזק מהעלייה אע"פ שאין השור שוה כל כך וי"ל דהשתא נמי לא משלם אלא בשויו של שור: אי

אי לר"י דעבד ליה שמירה פחותה ולא עבד ליה שמירה מעולה אי לר"א בן יעקב דלא עביד ליה שמירה כלל דתניא ר"א בן יעקב אומר אחד תם ואחד מועד ששמרן שמירה פחותה פטורין והא קמ"ל ר' יעקב דמעמידין להן אפוטרופין לתם לגבות מגופו א"ל הכי קאמר חדא דאית ביה תרתי טעמא רבינא אמר רשות משנה איכא ביניייהו כגון דהוה מועד ונתפקח החרש ונשתפה השוטה והגדיל הקטן ר"י סבר הרי הוא בחזקתו ר' יעקב סבר רשות משנה: ת"ר (א) אפוטרופסים משלמין מן העלייה (ב) ואין משלמין כופר מאן תנא (ג) כופרא כפרה ויתמי לאו בני כפרה נינהו א"ר חסדא ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה היא דתניא (ד) ונתן (ה) פדיון נפשו (ה) דמי ניזק ר' ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר (ה) דמי מזיק מאי לאו בהא קמיפלגי דרבנן סברי כופרא ממונא הוא ור' ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה סבר כופרא כפרה א"ר פפא לא דס"ע כופרא כפרה הוא והכא בהא קמיפלגי רבנן סברי בדניזק שיימינן ורבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה סבר בדמזיק שיימינן מ"ט דרבנן נאמרה שיתה למטה ונאמרה שיתה למעלה מה להלן בדניזק אף כאן בדניזק ור' ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה סבר ונתן פדיון נפשו כתיב מיהו כי שיימינן בדניזק שיימינן (ה) משבח ליה רבא לר"ג בדרב אחא בר יעקב דאדם גדול הוא א"ל לכשיבא לידך הביאהו לידי כי אתא לגביה א"ל בעי מינאי מילתא בעא מיניה שור של שני שותפין כיצד משלמין כופר (ו) משלם האי כופר והאי כופר כופר אחד אמר רחמנא ולא שני כופרין האי חצי כופר והאי חצי כופר כופר שלם אמר רחמנא ולא חצי כופר אדיתיב וקא מעיין בה א"ל (ז) תנן (ח) חייבי ערכין ממשכנין אותן (ט) חייבי חטאות ואשמות אין ממשכנין אותן חייבי כופרין מאי כיון דכפרה הוא כחטאת ואשם דמי מחמר חמיר עילויה ולא בעי משכוניה או דלמא כיון דלחבריה הוא דבעי מיתבא ליה ממונא הוא ולא לגבוה הוא ולא חמיר עליה (י) ובעי משכוניה אי נמי כיון דהוא לא חטא וממוניה הוא דאזיק לא חמיר מילתא עילויה ובעי משכוניה א"ל שבקן (ז) אסתגר בקמייתא: ת"ר (ח) שאלו בחזקת תם ונמצא מועד בעלים משלמין חצי נזק ושואל משלם חצי נזק הועד בבית שואל והחזירו לבעלים בעלים משלמין חצי נזק ושואל פטור מכלום אמר מר שאלו בחזקת תם ונמצא מועד בעלים משלמין חצי נזק ושואל חצי נזק ואמאי לימא ליה תורא שאילי אריא לא שאילי אמר רב הכא במאי עסקינן (ט) שהכיר בו שהוא נגחן ונימא ליה תם שאילי מועד לא שאילי משום דא"ל (י) סוף סוף אי תם הוה פלגא נזקא בעית שלומי השתא נמי זיל שלים פלגא נזקא ונימא ליה אי תם הוה משתלם מגופו משום דא"ל סוף סוף את לאו תורא בעית שלומי לדידי ונימא ליה אם

מסורת הש"ס

א) [לקמן מח:], ב) לעיל מ. מכות כ:, ג) לקמן קכ: ערכין כא., ד) [גי' הערוך איסתניס פי' חליתי מזלת הסלה כגון אסתניס אי שהוא בלשון יון חולה], ה) מ"א מעלייה, ו) [ד"ה זה], ז) [ד"ה וכיון], ח) [דחמס ולא אי אמס כל"ל], ט) [וע' תוס' ב"ב ע: ד"ה וכגון וכפהדרין פו. ד"ה דבר],

תורה אור השלם

1. אם כֶּסֶף יִשָּׁת עָלָיו וְנָתַן פִּדְיֹן נַפְשׁוֹ כְּכֹל אֲשֶׁר יִשָּׁת עָלָיו:
שמות כא ל

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מייתי וכו' דכיון דלכפוריה:
(ב) ד"ה בעליס כו' מיהא קיבל עליה:

גליון הש"ם

גמ' ונתן פדיון נפשו. עי' ערכין דף כ ע"א תוד"ה דמי: שם דמי ניזק. עי' ירושלמי פפ"ה דשבועות: שם דמי מזיק. עי' לקמן דף פד ע"א תוס' ד"ה אלא: שם משבח ליה רבא. כעין זה ברכות דף לח ע"א וש"נ: תוס' ד"ה כופר שלם כו' אבל לענין התשלומי'. עי' ב"ב דף נו ע"ב תוס' ד"ה וכגון: ד"ה ולימא בו' דכיון דאיעבד. עי' לעיל דף לט ע"א תוס' ד"ה לאו. ולקמן דף מה ע"ב תוס' ד"ה לא:

כח א מיי' פ"ו מהלכות מזקי ממון הלכה ד:
כט ב מיי' שם פ"י הל"ו:
ל ג מיי' שם והלכה ד:
לא ד מיי' שם הלכה ה:
לב ה מיי' פ"ג מהלכות ערכין הלכה יד:
לג ו מיי' פי"ד מהלכות מעשה הקרבנות הלכה יח:
לד ז מיי' פ"י מהלכות מזקי ממון הלכה ד:
לה ח ט י מיי' שם פ"ד הלכה ח ט ועי"ש בהשגות ובמ"מ:

מוסף רש"י

מאן תנא כופרא כפרא. לכפר על זה שהרג שורו את האדם (מכות ב:). דרבנן סברי כופרא ממונא. שהזיק גופו של זה ונתחייב ליתן דמי ההרגוג (שם). סבר כופרא כפרה. לכפר על עצמו שחייב מיתה בידי שמים, לפיכך יתן דמי עצמו (שם). בדניזק שיימינן. בהכי הוא ליה כפרה כי יתיב דמי ניזק, ולקמיה מפרש טעמייה (שם). מ"ט דרבנן. דאילו ר' ישמעאל מקפחנן טעמייה, כיון דכופרא כפרה, דמי עצמו ניה למיתב (שם). נאמרה שיתה למטה. בכופר אם כופר יושת עליו (שם). ונאמרה שיתה למעלה. בגונף אישה הרה, כאשר ישית עליו בעל האשה (שם). מה להלן בדניזק. שמשלם דמי ולדות שמזקו (שם). ונתן פדיון נפשו כתיב. דעותן את הכופר (שם). ורבנן. אמרי לך, אין ודאי פדיון נפשו הוא, דכופרא כפרה, מיהו בדניזק שיימינן, ובהכי הוא למזיק פדיון נפשו (שם). ממשכנין אותן. גזבר נכנס לגמיהן ונוטל בעל כרחו (ערכין כג.).

אי תם הוה מודינא ומפטרינא. הך פירכא ליתא למ״ד מודה בקנס ואח״כ כאן עדים חייב וכי קאמר אפילו למ״ד פלגא נזקא ממונא ה״ה דהו״מ למפרך אפילו למ״ד פלגא נזקא קנסא ולמ״ד מודה בקנס ואח״כ כאן עדים חייב ליתא לי׳ אי תם הוה מעריקנא ליה לאגמא אלא מדא מינייהו נקט וא״ת והאיך יכול לטעון אי תם הוה מודינא אי תם הוה מעיקנא ליה הא קמן שלא הודה ולא הכריח אע״פ שהיה סבור שהיה תם וי״ל דמיד אחר נגיחה הוגד לו שהוא מועד וא״ת ליטני כגון שיש עדים שלא הוגד לו משעת נגיחה עד שיצא לב״ד ואפ״ה לא הודה ולא הכריח הא לא שכיח ועדיפא מייתי קמשמי דקדם ב״ד ותפסוה:

הוה מעריקנא ליה לאגמא. מימה מה טענה היא זו א״כ היה עושה שלא כדין וכשלמא לרבי ישמעאל דאמר [ב]ב״ח מינהו ניחא קנסא דאיכא למימר דהוה אכלנא ליה תמס או מזבינא ליה ולא הוה אלא כמזיק שעבודו של חבירו ופטור אבל לר״ע דאמר שותפין מינהו אי הוה מעריק היה גוזל לו שורו לניזק ועוד דב״ד ינדוהו אם לא ישלם אם יש לו וכ״ל שרוצה לומר ממון דבריס אלו שהייתי עושה היה ניזק מתפסר עמי בדבר מועט והיה מוזל לי ונמצא שהפסדתני כל היתרון:

אי הכי בעלים אמאי משלמין ח״נ ליימא ליה אתפסתיה לתוראי כו׳. וא״ת והרי הוא לא התפיסו בידים דהא קדים ב״ד ותפסוה והוא לא היה יודע שהוא מועד וי״ל דמיד כשנגח היה לו לחוש יותר שמא היה מועד דנהי דקודם נגיחה אין לו לחוש כ״כ לפי שאין הפסד מזומן דשמא לא יגח אבל לאחר שנגח מזומנין ב״ד לתופסו והיה לו לחוש להזהר שלא יפול ביד בית דין: **מן** הבהמה להוציא הרובע כו׳.

בתמורה בפ׳ כל האסורין (דף כח: ושם) מפרש דגבי רביעה כתיב בהמה ואיש אשר יתן שכבתו בבהמה וגבי נעבד כתיב לשון בקר דכתיב וימירו את כבודם בתבנית שור ומוקי לה התם ע״פ עד אחד או על פי בעלים דאי איכא עדים בני קטלא נינהו והך ברייתא פליגא אתנא דבי רבי ישמעאל דנפקא ליה בפרק אין מעמידין (ע״ז דף כג:) מכי משחתם בהם מום כו׳ כל מקום שנאמר השחתה אינו אלא דבר ערוה וע״ז וכן איתא בתמורה (דף כח:) דפליגי: **למה** נאמר נוגח. הא דלא קאמר למה נאמר נעבד דההוא פשיטא דקיל מכולהו דלאו בר קטלא הוא ובעי קרא יתירא: **ויש** בנוגח כו׳. בחד מנייהו סגי דכיון דלא מפרשי קראי בהדיא הוה אוקימנא ליה בדדמי [ה]ולא שייך למימר שקולים הם ויבואו שניהם דהני מומרות אין שקולות ולא משכחת שיקול אלא בריש מכילתין: **רובע** עשה בו אונס כרצון. וא״ת רובע בלוגם היכי משכחת לה הא אין קיבוי אלא לדעת וי״ל כגון שנתקשה למינו ותקפתו והביאתו עליה: **לאו** לקרבן. והשתא ה״ק נוגח לא עשה בו אונס כרצון כלומר השתא נמי שנתבר אין שייך להעמיד פסול קרבן שלו אלא ברצון כענין שיש בו חיוב מיתה הלכך כשלא היה כתוב כלל אין שייך ללמוד אפילו רצון שלו מרובע כיון דלא אפשר למילף בכל ענין בין בלוגם בין ברצון וא״ת אמאי ס״ד דלקרבן קאמר דפי׳ דאוק הוא כדמוכח בשמעתין ומה קשה ליה אי לקטלא קאמר דשייך שפיר לעשות קולא או חומרא פירכא מקטלא אקרבן כמו שעשה ק״ו מכופר אקרבן וי״ל כיון דלא מפרש בהדיא לענין מה עשה ולא עשה אונס כרצון משמע לענין קרבן דאיירי ביה קרא קאמר דאי לענין קטלא הוה ליה למימר לא חייב בו אונס כרצון:

כמאן

אם תם הוה מודינא ומפטרינא ואפילו למ״ד [ב]פלגא נזקא ממונא נימא ליה אי תם הוא הוה מעריקנא ליה לאגמא אלא הכא במאי עסקינן כגון דאקדים בי דינא ותפסיה אי הכי בעלים אמאי משלמים חצי נזק נימא ליה אתפסתיה לתוראי בידא מאן דלא מצינא לאשתעויי דינא בהדיה משום דא״ל אי אהדרתיה ניהלך לאו מינך הוו שקלי ליה ונימא ליה אי אהדרתיה ניהליה הוה מעריקנא ליה לאגמא משום דא״ל סוף סוף לאו מעלייה הוו משתלמי הניחא היכא דאית ליה נכסי היכא דלית ליה נכסי מאי איכא למימר משום דא״ל כי היכא דמשתעבדנא לדידך הכי נמי משתעבדנא להאיך מדר׳ נתן דתניא [ג]רבי נתן אומר [א]מנין לנושה בחבירו מנה וחבירו בחבירו מנין שמוציאין מזה ונותנים לזה ת״ל [ד]ונתן לאשר אשם לו הועד בבית שואל והחזירו לבעלים בעלים משלמין חצי נזק ושואל פטור מכלום סיפא [ג]רשות משנה רישא רשות אינה משנה א״ר יוחנן תברא מי ששנה זו לא שנה זו [ה] רבה אמר מדרישא רשות אינה משנה סיפא נמי רשות אינה משנה וסיפא היינו טעמא משום דא״ל לאו כל כמינך דמייעדת ליה לתוראי רב פפא אמר מדסיפא [ב]רשות משנה רישא נמי רשות משנה ורישא היינו טעמא משום דכל מקום שהולך שם בעליו עליו: [ג]שור האצטדין אינו חייב מיתה [וכו׳]: איבעיא להו מהו לגבי מזבח רב אמר [ד]כשר ושמואל אמר פסול רב אמר כשר אנוס הוא ושמואל אמר פסול הרי נעבד בו עבירה מיתיבי [ב]מן הבהמה [ו]להוציא את הרובע ואת הנרבע מן הבקר [ז]להוציא את הנעבד מן הצאן [ח]להוציא את המוקצה ומן הצאן [ט]להוציא את הנוגח אמר רבי שמעון אם נאמר רובע למה נאמר נוגח ואם נאמר נוגח למה נאמר רובע מפני שיש ברובע שאין בנוגח ויש בנוגח שאין ברובע רובע [י]עשה בו אונס כרצון נוגח לא עשה בו אונס כרצון נוגח משלם כופר רובע אינו משלם את הכופר לפיכך הוצרך לומר רובע והוצרך לומר נוגח קתני מיהת רובע עשה בו אונס כרצון נוגח לא עשה בו אונס כרצון למאי הלכתא לאו לקרבן לא לקטלא הכי נמי מסתברא דאי אמרת לקרבן נוגח לא עשה בו אונס כרצון לאו אונס דידיה כתיב ולאו רצון דידיה כתיב אלא לאו לקטלא: אמר מר נוגח משלם את הכופר רובע אינו משלם את הכופר ה״ד אילימא דרבעה וקטלה מה לי קטלה ברבעה ואלא דרבעה ולא קטלה האי דלא משלם כופר משום דלא קטלה הוא אמר אביי לעולם דרבעה ולא קטלה דאתיוה לבי דינא וקטלוה מהו דתימא

כמאן

[ב]) [נעיל טו. וש״נ], [ג]) פסחים לא. גיטין לז. כתובות יט. פב. [קדושין טו.], [ד]) [נעיל לט:], [ד]) בכורות מא. תמורה כח. [נדה מא. זבחים פה:], [ה]) [ויקרא כו, ו] [שמות כא], [ו]) נ״ל והכי, [ז]) [נעיל לג.].

תורה אור השלם

1. וְהִתְוַדּוּ אֶת חַטָּאתָם אֲשֶׁר עָשׂוּ וְהֵשִׁיב אֶת אַשְׁמוֹ בְּרֹאשׁוֹ וְחֲמִישִׁתוֹ יֹסֵף עָלָיו וְנָתַן לַאֲשֶׁר אָשַׁם לוֹ: במדבר ה ז
2. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם קָרְבָּן לַיְיָ מִן הַבְּהֵמָה מִן הַבָּקָר וּמִן הַצֹּאן תַּקְרִיבוּ אֶת קָרְבַּנְכֶם: ויקרא א ב

גליון הש״ם

גמ׳ רבה אבר מדרישא רשות. כעין זה בעירובין דף נז ע״ב [ובמות דף קג ע״ח וזבחים דף קג ע״ב]: תוס׳ ד״ה ריש כו׳ ולא שייך למיסר. עיין זבחים ד ע״ב תוס׳ ד״ה שקולים:

מוסף רש״י

פלגא נזקא ממונא. דין הוא שישלמנו ואינו קנס, ונפקא מינה דאי מודה מקמי דאתו אי הכי לא מיפטר (לעיל טו.) ומשלם על פי עצמו (כתובות מא.) בפרק ארבעה אנות (לעיל טו.) פליגי בה, דקסבר אתם שוורים נגחנים הם ומדינא כולהו בני לשלומי דהוה ליה למיעבריה, ורחמנא הוא דחס עליה (סנהדרין ג.). ת״ל ונתן לאשר אשם לו. ולא כתב לאשר הלוהו, אלא לאשר האשם שלו, ואשם הוא קרן כדאמרינן בגזל (קי.) למי שהקרן שלו (כתובות יט. וכני״ז פסחים לא.) לאשר הקרן שלו, ולא כתיב לאשר נושה בו (כתובות פב.). מן הבהמה. אדם כי יקריב מכם מן הבהמה, ולא כל בהמה (נדה מא. תמורה כח.). מן הצאן. קרא כתיב ביוקרא ואם מן הצאן קרבנו מן הכבשים או מן העזים וגו׳, ודלשינן מן הצאן ולא כל הצאן, וכן כולהו (בכורות מא.). להוציא את הנעבד. שעשאוהו עבודת כוכבים (שם). המוקצה. שהוקצה והופרש לעבודת כוכבים (שם). הנוגח. את האדם ומת (שם) שהמית את האדם, והאי רובע ונרבע ונוגח דקתני, כגון על פי עד אחד או על פי הבעלים, דאורחא בקנס פטור, הלכך להדיוט שרי ולגבוה אסור, אבל על פי שני עדים בסקילה הוא ולהדיוט נמי אסור (נדה מא.).

מסורת הש״ס

לו א מיי׳ פ״ב מהלכות מלוה ולוה הלכה י ועיין במ״מ סמג עשין לד טוש״ע ח״מ סי׳ פו סעיף ח:
לז ב מיי׳ פ״ד מהל׳ מזקי ממון הלכה ט:
לח ג מיי׳ שם פ״י הלכה ח ועיין במ״מ ופ״ו הלכה ה:
לט ד מיי׳ פ״ד מהלכות מיפורי מזבח הלכה ג סמג לאוין צו:
מ ה ו ז ח מיי׳ שם הלכה ט ופ״ג הלכה ו סמג שם:
מא ט מיי׳ פ״ד שם הלכה ה:

כחלר סניזק. דאילו בהה"ר אין חייב ברגל לדברי הכל דכתיב [שמות כב] בשדה אחר בפ' קמא (דף ג.): **לאביי משלם כופר.** אע"פ שלא נתכוון להזיק דהא אוקי דרבעה ולא קטלה הא קטלה משלם כופר: **מתני' וזה וזה חייבין מיתה.** דבתם נמי כתיב [שמות כא] סקל יסקל: **וכן בכן וכן בכם.** בן קטן ותינוקת קטנה חייב עליהן סקילה וכופר כגדולים: **גמ' שאמדוהו לשלשה בני אדם.** שרץ אחריהן זה אחר וברחו מפניו ואמדו שאם לא ברחו היה הורגן: **שסיכן ג' בני אדם.** לפיכך לא נסקל בשביל הראשונים וכשנגח שלישי מתו כולם הלכך משלם עליו כופר: **הוי מועד לאדם.** בתמיה: אטרפה לא קטלינן ליה דגברא קטילא קטיל: **הוי מועד לשלם.** בתמיה: **דקטל וערק לאגמא.** לאחר שהעידו בו ברח: **שהוזמו זוממי זוממין.** כשנגח ג' נגיחות לראשונות והעידו בו ג' פעמים עדים בלו כת אחת והזימום ופטרוהו וכשנגח נגיחה שלישית והעידו בו באתה כת המזמת להזימן והזומה אותה הכת אף על הזמות לראשונות ונמצא השור מועד ומשלם כופר על השלישית: **סניחא לי לייעודי תורא בעינן.** ג' ימים דכתיבי בקרא: **שפיר.** הרי נגח שלש נגיחות בג' ימים ואע"ג שלא נתקיימה העדאתו אלא [1]בכת אחת לא איכפת לן: **אלא לי לייעודי גברא בעינן.** שלשה ימים: **אמר לא הוה ידענא.** ג' נגיחות הראשונות דאינטריה שהמזימין הטעוני: **גביה הוה קאי.** שהמזימין העידו דגביה הוה קאי ולאה בנגיחותיו: **רגיגא אמר.** משכחת לה דלא נסקל בשתים הראשונות כגון שהעדים המעידים עליו אין מכירין את השור וכגון הוכר: **מאי הוה ליה.** לבעלים למיעבד ואמאי מחייבת ליה כופר: **לאחר שנגמר דינו.** דהכי משמע קרא משנח שור לידי סקילה יסקל ושוב לא יאכל את בשרו: **להיכא דסקליה מסקל.** ואתא לא יאכל לאוסרו בהנאה וכדרבי אבהו ונקי מבעיא ליה לדרשה אחריתי לחלי כופר ולדמי ולדות כדלקמן [2]: **כדרך שפרט לך בנבילה.** שכתב לך בה לא תאכלו [3] והולרך הכתוב לפרש לך בה היתר הנאה לגר אשר בשעריך וגו' אלמא לא תאכלו איסור הנאה הוי משמע: **ה"מ.** דמפיק קרא לאיסור הנאה בלשון אכילה: **היכא דנפיק לן אכילה והנאה מלא יאכל.** אגב דמורי לן נמי באכילה מפיק ליה בלשון אכילה: **אבל הכא דאכילה נפקא לן מסקול יסקל.** אי להנאה גרידתא אתא לכתוב לא יהנה: **אי נמי.** אפילו לדידך לכתוב לא יאכל ותו לא: **אם בשרו למה לי.** אלא לאו לאשמועינן אע"ג דעבדיה כעין בשר שחוטה בהכשר אסור באכילה ובהנאה דהשתא אצטריך ליה לקרא לאפוקי בלשון אכילה: **אימא ה"מ.** דאסור אם שחטו: היכא

כמאן דקטלה דמי. ולא"ת ומה פשע השור היא הרגה עצמה שהרי הניאתו עליה וי"ל כמו שפירש ר"ח שקפץ עליה השור לרבעה ונלבשה בה יצרה ונתרגלה ואפילו למ"ד בכתובות פ' נערה (דף נא.): תחילתה באונס וסופה ברצון דמותר היינו תחילת ביאה באונס אבל הכא תחילת ביאה זו ברצון ואסורה לכ"ע וה"ה שנהרגה: **הא** אין בוונתו להזיק. ואע"ג דכשכשה באמתה מבעיא בפ' כילד הרגל (לעיל דף יט.): לפי שיש שם שיעור קצת ודמי טפי לקרן אבל רביעה לאו שיעור הוא ולא דמי לקרן וכשן גמורה היא שמזקת ע"י אחילה: **ברגל שדרסה.** שן הוה שייך למנקט הכא אלא אגב דנקט רגל בפ"ב (דף כו.) נקטיה הכא: **לרבא לא משלם כופר.** אליבא דהך בריתא קאמר כדפי' בפ"ב (דף כו.[1]): **מאחר** דמתם קטלינן כו'. לא מצי לאוקמי כגון שנשלם נגיחות ראשונות נתכוון להרוג הבהמה והרג את האדם [2] דהכ"ג לא הוי מועד לאדם הואיל ולא נתכוון לאדם וגם בהרג ג' פעמים על פני בעליו לא הוי מועד כדאמרינן בפרק שני (דף כד.) אין השור נעשה מועד עד שיעידו בו בפני בעלים ובפני ב"ד: **כגון שאמדוהו לג' בני אדם.** כולה סוגיא מוכחת דלא מיחייב בשלישי ג"ש כדפרישית בפ"ב (דף כד. ב): **אני** יודע שהיא נבילה. א] ולא"ת אצטריך לכן פקועה לרבנן דרבי מאיר דלא בעי שחיטה (מולין דף עד.) וכ"ת דלא אקרי שור הא לענין פטר ממור מקרי שה בפ"ק דבכורות (דף יב.) ובפרק בהמה המקשה (מולין דף עד.): ואפילו שחוט מוכח ביומא (דף מט: ג.) דמקרי פר וכ"ש בן פקועה וי"ל בלאו הכי פריך שפיר ולפי המסקנא ניחא דנפקא לן מבשרו אע"ג דשחטיה ועבדיה כעין בשר: **והאי לא יאכל להיכא דסקליה מסקל דאסור בהנאה.** ובעל השור נקי להנאת עורו וכי תימא לשחוק מלא יאכל אם כן לא הוה מוקמינן נקי אלא להנאת בשר דוקא:

בדרבי אבהו. לרווחא דמלתא נקט דבגלאו רבי אבהו לא הוה מצי למימר אלא להנאה דלאכילה לא צריך:

כל מקום שנאמר **לא יאכל.** ואם תאמר חמץ בפסח הנאתו יהיה בברת דכתיב כי כל אוכל חמץ ונכרתה וכ"ת הכי נמי א"כ בפרק כל שעה (פסחים דף כג.): דבעי מאי איכא בין חזקיה לרבי אבהו הוה ליה למימר דהא איכא ביניייהו וי"ל דלא יאכל או לא תאכל ילפינן מלא תאכלו אבל כי כל אוכל מלא תאכלו לא ילפינן: היכא

כמאן דקטלה דמי קמ"ל רבא אמר לעולם דרבעה וקטלה ודקא קשיא לך מה לי קטלה [1] בקרנים מה לי קטלה ברביעה [2]קרן כוונתו להזיק האי כוונתו להנאת עצמו הוא במאי פליגי [3]ברגל שדרסה על גבי תינוק בחצר הניזק לאביי [4]משלם כופר לרבא לא משלם כופר תניא כוותיה דרב שור האיצטדין אינו חייב מיתה וכשר לגבי מזבח מפני שהוא כמעושה: **מתני'** [5]שור שנגח את האדם ומת מועד משלם כופר ותם פטור מן הכופר וזה וזה חייבין מיתה וכן בבן וכן בבת נגח עבד או אמה [6]נותן שלשים סלעים בין שהוא יפה מאה מנה ובין שאינו יפה אלא דינר אחד: **גמ'** וכי מאחר דמתם קטלינן ליה מועד היכי משכחת לה אמר רבה הכא במאי עסקינן כגון שאמדוהו לשלשה בני אדם רב אשי אמר אומדנא לאו כלום הוא אלא הכא במאי עסקינן [7]כגון שסיכן לשלשה בני אדם רב זביד אמר [8] [9]כגון שהרג שלשה בהמות ומועד לבהמה הוי מועד לאדם אלא אמר רב שימי [10]כגון שהרג שלשה כובבים ומועד לעובדי כוכבים הוי מועד לישראל אלא אמר רשב"ל [11]כגון שהרג שלשה בני אדם טרפה ומועד לטרפה הוי מועד לשלם אלא אמר רב פפא [12]דקטל וערק לאגמא דקטל וערק לאגמא רב אחא בריה דרב איקא אמר כגון שהוזמו זוממי זוממין הניחא אי [13]לייעודי תורא בעינן שפיר אלא אי לייעודי גברא בעינן מימר אמר ליה לא הוה ידענא כגון דאמרי כל אימת דקטיל תוריה גביה הוה קאי [14]רבינא אמר [15]במכירין את בעל השור ואין מכירין את השור מאי ה"ל למעבד משום דאמרי ליה תורא נגחנא אית לך בבקרך [16]איבעי לך נטורי כולי בקרך: וזה וזה חייבין מיתה כו': [17]ת"ר ממשמע שנאמר [1]סקל יסקל השור איני יודע שנבילה היא ונבילה אסורה באכילה מה ת"ל לא יאכל את בשרו [2]מגיד לך הכתוב שאם שחטו לאחר שנגמר דינו אסור באכילה אין לי אלא באכילה בהנאה מנין ת"ל [3]ובעל השור נקי מאי משמע שמעון בן זומא אומר כאדם שאומר לחבירו יצא איש פלוני נקי מנכסיו ואין לו בהם הנאה של כלום וממאי דלא יאכל את בשרו להיכא דשחטו אחר שנגמר דינו שאסור באכילה אימא דהיכא דשחטו לאחר שנגמר דינו שרי באכילה הוא והאי לא יאכל את בשרו להיכא דסקליה מסקל דאסור בהנאה הוא כדר' אבהו [4]דאמר רבי אבהו אמר ר' אלעזר [5]כל מקום שנאמר לא יאכל לא תאכל לא תאכלו אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה במשמע עד שיפרט לך הכתוב כדרך שפרט לך בנבילה [6]לגר [7]בנתינה ולעובד כוכבים במכירה אמרי הני מילי היכא דנפיק ליה איסור אכילה ואיסור הנאה מקרא מלא יאכל אבל הכא דאיסור אכילה מסקל יסקל נפקא אי סלקא דעתך האי לא יאכל את בשרו איסור הנאה הוא נכתוב רחמנא לא יהנה אי נמי לא יאכל את בשרו למה לי דאף על גב דעבדיה כעין בשר דשחטיה אסור מתקיף לה מר זוטרא אימא הני מילי היכא

כחלר סניזק. [1] (לעיל מו.), ב) [לעיל כד.], ג) לעיל כד.; ד) פסחים כב: קדושין טו.; ה) פסחים כא.: ע"ש קדושין טו: חולין קיד.; ו) [עי' רש"י קדושין טו: ד"ה לגר], ז) ל"ל בנכח, ח) [ע"כ דף מכ.], ט) [דברים יד], י) [ד"ה אלמא], כ) [ד"ה ולא].

תורה אור השלם

1. וְכִי יִגַּח שׁוֹר אֶת אִישׁ אוֹ אֶת אִשָּׁה וָמֵת סָקוֹל יִסָּקֵל הַשּׁוֹר וְלֹא יֵאָכֵל אֶת בְּשָׂרוֹ וּבַעַל הַשּׁוֹר נָקִי: שמות כא כח

הגהות הב"ח

(א) גמ' מה לי קטלה בקרנא מה:

גליון הש"ם

גמ' כגון שהרג ג' בהמות. עי' לעיל דף לו ע"א תוס' ד"ה רב זביד: תוס' ד"ה מאחר וכו' דבה"ג לא הוי מועד לאדם. עיין לקמן דף מד ע"א תוס' ד"ה הא מס הוא המקשן וכו':

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה איני יודע וכו'. ולא"ת אצטריך לכן פקועה. עי' שיטה מקובצת ודו"ק:

מב א מיי' פ"י מהלכות גזילה וממון הלכה ט י סמג עשין קפ:

מג ב מיי' שם הלכה יג סמג שם:

מד ג מיי' שם הלכה ז והלכה כ סמג שם:

מה ד מיי' שם פי"ח הלכה ז סמג עשין סו:

מו ה ו ז ח ט י כ מיי' שם פ"י הלכה ג סמג עשין קפ ועי' במ"מ:

מז ל מיי' שם פי"ח הלכה ט ופ"ד מהל' מלכות אסורות הלכה כב סמג לאוין קלה ועשין קפ:

מח מ מיי' פ"ח מהל' מלכות אסורות הלכה טו סמג לאוין קלו:

מט נ מיי' פ"י מהלכות ע"ז הלכה ד:

מוסף רש"י

איני יודע שנבילה היא. הואיל וסקלו, ונבלה כגר למדנו מלא תאכלו כל נבלה שאסורה באכילה (קדושין נו:). שאם שחטו לאחר שנגמר דינו אסור באכילה. ותרמי אשמעינן קרא, מקול יסקל השור ואם נשחט לא יאכל (שם) והכי אמר קרא מקול יסקל השור ואם לא מקלו אעפ"כ לא יאכל את בשרו (פסחים כב:). נקי מנכסיו. תפר (נדה לא:). **להיכא** דסקליה מסקל דאסור בהנאה הוא. ולאפקויי בהנאה אתא, דלא יאכל משמע איסור הנאה כדרבי אבהו, דמנבילה לא נפקא לן בה איסור הנאה, שהנבילה פרט בה הכתוב היתר הנאה, ולהכי כתיב בדידיה בהדיא לא יאכל ולא פרט אחריו היתר, ובעל השור נקי לדרשא אחריתא אתא לחלי כופר ודמי ולדות כדלקמן (קדושין נו:). **עד** שיפרט לך הכתוב כדרך שפרט לך בנבילה. דמדאיצטריך לפרט בנבילה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה למשריינה בהנאה, ולא נכתב בו אלא לא תאכלו, שמע מינה לא תאכלו איסור הנאה הוא (שם וכעי"ז פסחים כא:) שאע"פ שלא כתב לך אלא לא תאכל, הוצרך לפרש בה היתר הנאה מה כל מקום שלא פירש לך בה היתר הנאה הוי במשמע איסור הנאה אלא תאכל (חולין קיד:). לגר בנתינה ולעובד כוכבים במכירה, ל"ג במילתיה דרבי אבהו, דאי הוה קבילא ליה דברים כתתנן דוקא הו לא מצי ליף מיניה דהיכא דלא פרט היתר ליתסר, דהאי דנבלה לאו אתי להיתר הנאה אלא לאשמועינן דחילופא אסור (קדושין נו:). **הני מילי.** דאשמעינן איסור הנאה מלשון אכילה, היכא דנפקא לן איסור אכילה מיניה, דמיון דמנבי ליה נמי לאסורי אאכילה, כגון כל הנאות בלשון אכילה, דילפינן מנבילה התם דלא יאכל איסור הנאה נמי משמע, אבל הכא דאיסור אכילה מקרא אחריא נפיק ולא הוצרך זה אלא להנאה, למה לי לאפוקי הנאה בלשון אכילה, ליכתוב לא יהנה, אלא ולאי לאכילה

גופיה אינטריך ולהיכא דשחטה (שם). אי נמי. לכתוב לא יאכל. ולשמוק, את בשרו למה לי (שם). אימא הני מילי. דאשמעינן קרא דאפילו שחטו אסור (שם).